

УДК 330.142.26:656.615

JEL D 20, D 92, G 31

DOI 10.31375/2226-1915-2018-3-36-53

ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ МОРСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ

Л.В. Ширяєва

д.е.н., професор кафедри «Економіка і фінанси»

l.shyriaieva@gmail.com

С.В. Онешко

к.е.н., доцент кафедри «Економіка і фінанси»

osvfox1@gmail.com

О.І. Літвіненко

магістр кафедри «Економіка і фінанси»

Навчально-наукового інституту морського бізнесу

alyonali777@gmail.com

Одеський національний морський університет, Одеса, Україна

Анотація. В статті розглянуті питання, пов'язані з оцінкою інвестиційної привабливості підприємства на прикладі морських торговельних портів України. Основна увага приділена процесу формування інвестиційної привабливості та її основних складових: інвестиційний потенціал; інвестиційна активність; інвестиційні ризики. Проведено порівняльний аналіз існуючих методик оцінки інвестиційної привабливості, визначені їх переваги та недоліки. Визначені та охарактеризовані принципи оцінки інвестиційної привабливості морського транспорту, на базі чого запропоновані загальні етапи оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Спираючись на проведені дослідження, авторами виявлені напрями підвищення інвестиційної привабливості українських морських торговельних портів, серед яких: вдосконалення нормативно-правової бази, направленої на інвестиційну привабливість для іноземних інвесторів; приведення портових зборів до конкурентного, економічно обґрунтованого рівня; розвиток державно-приватних відносин у сфері портового господарства; залучення вантажопотоків до українських портів за рахунок вантажів, які можуть привести з собою приватні стивідори і судно-плавні компанії; реорганізація маркетингової складової з урахуванням концентрації на розвиток пріоритетних вантажів; використання стратегії диференціації та лідерства у витратах. На базі сформульованих напрямів запропоновано шляхи залучення інвестицій, характерних для України на сучасному етапі розвитку.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, підприємство, інвестор, інвестиції, державно-приватне партнерство, морський порт.

**ПОВЫШЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ
МОРСКИХ ТОРГОВЫХ ПОРТОВ УКРАИНЫ**

Л.В. Ширяева

д.э.н., профессор кафедры «Экономика и финансы»

С.В. Онешко

к.э.н., доцент кафедры «Экономика и финансы»

Е.И. Литвиненко

магистр кафедры «Экономика и финансы» Учебно-научного института морского бизнеса

Одесский национальный морской университет, Одесса, Украина

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы, связанные с оценкой инвестиционной привлекательности предприятия на примере морских торговых портов Украины. Основное внимание уделено процессу формирования инвестиционной привлекательности и ее основных составляющих: инвестиционный потенциал; инвестиционная активность; инвестиционные риски. Проведен сравнительный анализ существующих методик оценки инвестиционной привлекательности, определены их преимущества и недостатки. Определены и охарактеризованы принципы оценки инвестиционной привлекательности морского транспорта, на базе чего предложены общие этапы оценки инвестиционной привлекательности предприятия. Опираясь на проведенное исследование, авторами обнаружены направления повышения инвестиционной привлекательности украинских морских торговых портов, среди которых: совершенствование нормативно-правовой базы, направленной на инвестиционную привлекательность для иностранных инвесторов; приведение портовых сборов к конкурентному, экономически обоснованному уровню; развитие государственно-частного партнерства в сфере портового хозяйства; привлечение грузопотоков в украинские порты за счет грузов, которые могут привести с собой частные стивидоры и судоходные компании; реорганизация маркетинговой составляющей с учетом концентрации на развитии приоритетных грузов; использование стратегии дифференциации и лидерства в издержках. На базе сформулированных направлений предложены пути привлечения инвестиций, характерные для Украины на современном этапе развития.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, предприятие, инвестор, инвестиции, морской порт.

UDC 330.322: 656.615

JEL D 20, D 92, G 31

DOI 10.31375/2226-1915-2018-3-36-53

**INCREASE OF INVESTMENT ATTRACTIVENESS
OF MARINE TRADE PORTS OF UKRAINE**

L.V. Shyriaieva

DSc (Econ.), Professor of Department «Economics and Finance»

S.V. Oneshko

PhD, Docent of Department «Economics and Finance»

O. I. Litvinenko

master of Department «Economics and Finance»
Educational and scientific institute of maritime business

Odessa National Maritime University, Odessa, Ukraine

Abstract. *In the research identified that at the present stage of development there are various approaches to assessing the investment attractiveness of enterprises, which help to identify it with different levels of detail. The main attention is paid to the process of formation of investment attractiveness and its main components: investment potential; investment activity; investment risks. According to a comparative analysis of these techniques, taking into account their advantages and disadvantages, proposed stages of assessing the investment attractiveness of the enterprise. The advantage of such assessment is that it meets the principle of openness for further communication. The problem remains in the context of increased investment in the seaports of Ukraine. One of the main issues hindering the growth of investment attractiveness is the depreciation of fixed assets of sea ports, high port fees, lack of cargo and unstable situation in the market as a result of a long-term crisis. In addition, there is a situation characterized by the discrepancy between the legislative framework and the pace of changes in the maritime industry. The lack of effective legislative regulation mechanism will undermine certain benefits of the Ukrainian environment, which significantly reduces the investment attractiveness of seaports for investors. Based on the study, the authors identified ways to increase the investment attractiveness of domestic maritime trade ports, among which: improvement of the regulatory framework aimed at attracting investment to foreign investors; bringing port duties to a competitive, economically justified level; development of public-private partnership in the field of port economy; involvement of cargo flows to Ukrainian ports at the expense of cargoes, which can lead to private stevedores and shipping companies; reorganization of the marketing component taking into account the concentration on the development of priority goods; using strategy of differentiation and leadership in spending. On the basis of the formulated areas, ways of attracting investment characteristic of Ukraine at the present stage of development are offered. Thus, the introduction of this mechanism and its proper implementation will increase the stability of investment processes, attract private investors to the maritime industry and reduce budget expenditures.*

Keywords: *investment attractiveness, enterprise, investor, investment, public-private partnership, seaport.*

Постановка проблеми. Інвестиції – найважливіший чинник економічного зростання, що дає подальший розвиток як окремому підприємству, так і усій країні в цілому. На сьогоднішній день рівень розвитку транспортної системи України не відповідає потребам національної економіки в повній мірі. Одним з основних механізмів розвитку, як транспортної системи країни, так і інших галузей економіки, виступають інвестиції,

які за допомогою свого ефективного застосування позитивно впливають на соціально-економічне становище держави.

Зріст інвестицій у основний капітал морського транспорту можливий в результаті комплексного підвищення інвестиційної привабливості або клімату всього морегосподарського комплексу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні

питання оцінки інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості розглянуто у багатьох роботах вітчизняних вчених: О.Ф. Балацького, О.М. Теліженко, М.О. Соколова [1], Т.М. Власюк [2], О.В. Носової [3], І.К. Федоренко, В.Б. Рибалко [4], С.В. Юхимчука, С.Д. Супруна [5]. Методики оцінки інвестиційної привабливості підприємств досліджені у роботах науковців, серед яких можливо виділити: Ю.В. Буднікову [6], С.С. Донцова [7], О.Б. Жихор, А.І. Ковальову [8], Н.В.Тиквій, О.М. Ковеля [9], Н.Ю. Брюховецьку, О.В. Хасанову [10], І.В. Щербатенко [11].

У рамках українського законодавства методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій розроблена і затверджена Наказом Агентства з питань запобігання банкрутства підприємств і організацій [12]. Статус даного Агентства на теперішній час скасовано, при цьому елементи методики можливо використовувати інвестору для комплексної оцінки поточного стану підприємства.

Дослідженню питань визначення та оцінки інвестиційної привабливості, морських торговельних портів у своїх наукових працях приділяли: А.Г. Дем'яненко [13], С.А. Горбаченко [14]. Залучення інвестиції в морські порти України розглянуто у роботі Т.А. Титаренка [15]. Економічна оцінка і шляхи підвищення інвестиційної привабливості водного транспорту визначені у роботі Т.А. Пантіної [16]. Серед зарубіжних авторів в частині робіт, присвячених морському транспорту та інвестиційним питанням, вважаємо виділити

дослідження С. Чеон, Д. Довал та Д. Сонг [17], Ноттебум Т. [18; 19], Родріг Дж. [18], Хіджунг Єйо [20].

Автори статті погоджуються з думкою Ю.В. Буднікової, що «на сьогодні не існує єдиного методу оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Кожен інвестор обирає такий метод, який відповідає цілям інвестування» [6].

Так, Н.Ю. Брюховецька та О.В. Хасанова пропонують проводити оцінку інвестиційної привабливості підприємства за двома напрямками:

– оцінка попереднього та поточного фінансово-економічного стану підприємства (короткострокова життєдіяльність підприємства);

– визначення прогнозних значень показників діяльності підприємства (довгострокова діяльність підприємства) [10].

Науковці О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко, М.О. Соколов [1] виділяють експертно-рейтингову систему для оцінки інвестиційної привабливості регіону, яка базується на складанні його на основі експертних оцінок, визначенні інвестиційної привабливості регіону на базі показника «дистанції віддалення від еталону».

Перспективам залучення інвестицій у портове господарство України присвячена робота С.А. Горбаченко. Визначено, що «питання ефективної реалізації конкретних інвестиційних проектів у портовій галузі пов'язані, насамперед, зі створенням відповідного середовища для реалізації державно-приватного партнерства (у формі концесії, спільної діяльності тощо). Особливої уваги заслуговує вирішення проблем щодо модернізації портової інфраструктури та пос-

тупового припинення державної комерційної діяльності на об'єктах портового господарства» [14].

Питання оцінки інвестиційної привабливості державних морських торговельних портів України висвітлюються у дослідженні А.Г. Дем'яненко [13]. Пропонується методика рейтингової оцінки, яка базується на підставі таких показників, як вантажообіг, рентабельність, фондвіддача, стан інфраструктури, ступінь диверсифікації, інвестиційна привабливість регіону порту. У напрямку відображення факторів та змін роботи контейнерних терміналів в рамках консолідації та конкурентоспроможності у європейській галузі обробки контейнерів проведені дослідження Т. Ноттебум [18; 19]. Участь приватних інвесторів в експлуатації контейнерних терміналів у портовому бізнесі в Азії з кінця 1980-х років досліджена в роботі Хіджунг Єйо [20]. В роботі С. Чеон, Д. Довал и Д. Сонг [17] проведена оцінка впливу інституційних реформ на зміни ефективності роботи портів.

Виділення невіршених частин загальної проблеми. В цілому, оцінка інвестиційної привабливості зводиться в основному до розрахунку узагальненого показника і зіставленні його з середньогалузевим, нормативним або бажаним інвестором значенням. Проблемним питанням є оцінка та визначення збалансованої системи інтегральних та комплексних показників доцільності здійснення інвестиційного капіталу, особливо з урахуванням діяльності окремих галузей. Виділення факторів, що головним чином впливають на діяльність суб'єктів господарювання, є ключовим мо-

ментом для розрахунку загального показника інвестиційної привабливості підприємства. Мета дослідження – визначення інвестиційної привабливості морських портів України у напрямку її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття інвестиційного клімату відрізняється складністю та комплексністю і може розглядатися як на макро-, так і на мікроекономічному рівні. Традиційне поняття інвестиційного клімату означає наявність таких умов інвестування, що впливають на переваги інвестора у виборі того чи іншого об'єкта інвестування [21].

При вивченні та аналізі літературних джерел була визначена структурна схема формування інвестиційної привабливості, а також систематизовані її основні складові:

- інвестиційний потенціал;
- інвестиційна активність;
- інвестиційні ризики.

Інвестиційний потенціал необхідно розглядати у сукупності окремих потенціалів: економічного, організаційного, законодавчого, виробничого, фінансового, трудового, інноваційного та інших. Інвестиційний потенціал показує наявність необхідних умов для забезпечення інвестиційної діяльності в потрібний момент часу. Інвестиційний потенціал характеризується так: його приріст є головним чинником зростання інвестиційної привабливості морських торговельних портів [16. С. 71]. Інвестиційна активність виступає індикатором стану інвестиційної діяльності, відображає зміни у динаміці інвестиційних процесів та залежить від самого інвестиційного потенціалу та ризиків, при

цьому здійснюючи вплив на рівень останніх. Інвестиційні ризики можуть виникнути в невизначних умовах інвестування у вигляді фінансових втрат. Рівень ризику залежить від наявності ресурсів, інвестиційної активності та поточних умов інвестування. На підставі вищенаведеного можна зробити наступний висновок:

інвестиційна привабливість являє собою сукупність факторів, які формують самі умови інвестування та безпосередньо впливають на ефективність вкладення капіталу та ризиків інвесторів. Інформація щодо наявних методик оцінки інвестиційної привабливості підприємства наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика існуючих методик оцінки інвестиційної привабливості підприємства

Автори 1	Сутність методики 2	Переваги 3	Недоліки 4
Агентство з питань запобігання банкрутству, 1998 [12]	Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій	Дозволяє інвестору комплексно оцінити поточний стан підприємства.	Не враховує майбутніх перспектив розвитку суб'єкта господарювання.
І.А. Бланк, 2001 [22]	Оцінка інвестиційної привабливості підприємства на визначенні стадії життєвого циклу	– в залежності від стадії життєвого циклу можливо визначити доцільність інвестування, попередити можливі ризики та заощадити ресурси.	– складність визначення стадії життєвого циклу підприємства при негативному інвестиційному кліматі країни; – здебільше використання в умовах відносної стабільності ринкових відносин.
А.П. Іванов, 2002 [23]	Оцінка інвестиційної привабливості підприємства на базі аналізу економічної спроможності емітента цінних паперів і оцінці ризику та доходності акцій у ринковому обороті	– розширення можливості фундаментального аналізу шляхом доповнення методів технічного аналізу при оцінці інвестиційної привабливості підприємства; – допомагає приймати обґрунтовані рішення при виборі об'єктів інвестування та	– методика адаптована тільки для акціонерних товариств; – складність розрахунку окремих показників; – на вітчизняному ринку цінних паперів аналіз не буде об'єктивним та інформативним для прийняття інвестиційного рішення, на відміну від країн із

		фінансових інструментів.	розвинутими фондовими ринками.
--	--	--------------------------	--------------------------------

Продовження табл. 1

1	2	3	4
С.С. Донцов, 2003 [7]	Оцінка інвестиційної привабливості підприємства за допомогою надійності його цінних паперів	<ul style="list-style-type: none"> – дозволяє інвестору оцінити теперішній стан акціонерного товариства; – визначити інвестиційну привабливість підприємства та доцільність вкладання коштів в цінні папери. 	<ul style="list-style-type: none"> – не враховує майбутні перспективи розвитку підприємства; – вузька сфера використання, що пов'язана тільки з оцінкою надійності цінних паперів; – відсутність врахування всіх ризиків підприємства.
О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко, М.О. Соколов, 2004 [1]	Експертно-рейтингова система оцінки інвестиційної привабливості регіону	<ul style="list-style-type: none"> – рейтингова система враховує інтереси різних груп інвесторів: експортно-орієнтованих підприємств, місцевих ринково-орієнтованих підприємств та інших; – оцінка є комплексною, оскільки передбачає як кількісний, так і якісний аналіз стратегії розвитку та принципів управління суб'єкта господарювання. 	<ul style="list-style-type: none"> – не передбачає оцінку інвестиційної привабливості в розрізі конкретного підприємства; – метод експертних оцінок може мати певні погрішності, як мінімум у виборі спеціалістів-експертів, що є досить обмеженим у використанні для реальних висновків стосовно інвестиційної привабливості
Л.В. Леонов, Е.В. Беляєв, 2007 [24]	Методика, заснована на оцінці вартості активів підприємств.	Використовує доступну інформаційно-аналітичну інформацію – бухгалтерську звітність для визначення ринкової ціни активів виконавця замовлень.	<ul style="list-style-type: none"> – не передбачає визначення вигід або ефективності для інвестора; – показує теперішню вартість та не прогнозує вартість у майбутньому при виникненні змін.
І.В. Гвоздецька, 2009 [25]	Матричний метод, який передбачає поєднання впливів фінансово-	Забезпечує достатньо об'єктивне бачення фінансової ситуації та потенційні можливості	Створює складність прогнозування майбутнього доходу від інвестиційної операції

	економічних факторів та марке-тингові показники діяльності підприємства.	підприємства, до якого передбачається вкласти інвестиції.	через динамічну зміну зовнішнього середовища в Україні; непрозорість інформації, складність отримання реальної статистичної звітності, трудомісткість процесу.
--	--	---	--

Продовження табл. 1

1	2	3	4
І.Д. Скляр, 2009 [26]	Рейтингова оцінка фінансового стану як складова оцінки інвестиційної привабливості підприємства	Передбачає використання доступної інформаційно-аналітичної інформації – бухгалтерської звітності для визначення фінансового стану підприємства.	Надає обмеження оцінки інвестиційної привабливості тільки фінансовими показниками.
А.Г. Дем'яненко, 2013 [13]	Методика рейтингової оцінки, яка базується на підставі таких показників, як вантажообіг, рентабельність, фондоддача, стан інфраструктури, ступінь диверсифікації, інвестиційна привабливість регіону порту.	– враховує галузеві особливості діяльності морських портів; – дає можливість визначити інвестиційні чинники, які найбільшою мірою впливають на конкурентну позицію і рейтинг галузі; – оцінити відносну інвестиційну привабливість морського порту інвесторів; – виявити слабкі сторони; – визначити напрямки взаємодії порту та приватного інвестора.	Необхідність доповнення оцінки інвестиційної привабливості необхідним аналізом конкурентного стану морських портів на підставі оцінки їх ринкової частки і її динаміки.

Джерело: складено з використанням [1; 7; 13; 12; 22-26]

Різноманітність підходів до оцінки інвестиційної привабливості проявляється у визначенні позиції підприємства за різними напрямками: на окремих стадіях життєвого циклу, економічної спроможності емітента

цінних паперів, вартості майна, фінансового стану, маркетингових показників

Зміни направленості методик оцінки інвестиційної привабливості підприємства повинні проявлятися у

переміщенні акцентів з аналізу окремих аспектів діяльності до врахування галузевих особливостей діяльності підприємств, їх специфіки та показників, характерних для розуміння реального стану з позиції залучення інвестицій.

Для ефективного управління інвестиційними процесами підприємств портової діяльності однією з умов виступає оцінка інвестиційної привабливості морського транспорту, яка базується на наступних принципах:

- 1) порівняльна оцінка;
- 2) модульна побудова інтегрального показника інвестиційної привабливості;
- 3) аналіз динаміки показника інвестиційної привабливості;
- 4) доступність інформації.

Принцип порівняльної оцінки рівня інвестиційної привабливості є базовим, ґрунтується на бенчмаркінгу: передбачає порівняння індексу привабливості досліджуваного об'єкта з індексами інших видів транспорту (конкурентів) в загальній галузі з використанням бази статистичних показників. Модульний принцип побудови інтегрального показника оцінки інвестиційної привабливості морського транспорту передбачає розрахунок приватних індексів інвестиційної активності й інвестиційного потенціалу, а також оцінки інвестиційних ризиків на основі формування системи показників, які адекватно відображають структурні складові інвестиційної привабливості. Ця методика дозволяє інвестору комплексно оцінити поточне становище підприємства, але не враховує май-

бутніх перспектив розвитку суб'єкта господарювання.

Третій принцип доповнює попередні аналізом динаміки досліджуваного показника (інвестиційної привабливості) за певні періоди часу. Це дозволяє визначити фазу інвестиційного циклу об'єкту, який розглядається, і дає основу для формування ефективної інвестиційно-фінансової стратегії.

Останній принцип зі своєї назви передбачає використання інформаційного масиву з офіційними статистичними даними органів державної статистики та органів управління транспорту.

Узагальнивши результати наукових досліджень, які розглядаються у даній статті, пропонуються етапи оцінки інвестиційної привабливості підприємства, наведені на рисунку.

Для активізації надходження інвестицій в українські порти необхідні відповідні зміни на законодавчому рівні в частині вдосконалення нормативно-правової бази, направленої на інвестиційну привабливість для іноземних інвесторів, розвитку державно-приватних відносин у сфері портового господарства.

Так, зарубіжні дослідники С. Чеон, Д. Довал и Д. Сонг (2010) стверджують, що часткова приватизація дозволяє спеціалізованим установам зосередитися на термінальних операціях та послуги з обробки вантажів. Оптимізована робота контейнерних терміналів створює технічну ефективність. По суті, ролі операторів терміналів та обробників вантажів упродовж останнього десятиліття стали набагато сильнішими в портовій галузі [17].

Ноттебум Т. визнає, що портові оператори повинні інвестувати в об'єкти, сервісну систему та систему управління, щоб отримати та підтримувати конкурентоспроможність. Вони повинні збільшувати витрати на крани, інформаційні технології, перевантажувальні потужності та скоротити обсяги обороту суден [19].

В Українських портах рівень зношеності портової інфраструктури

за різними оцінками складає 70-95 %. Так, «оновлення портових споруд повинно бути стратегічним завданням, яке потребує виваженого аналізу та є необхідним кроком для збільшенням вантажопотоків та поверненню обсягів обробки вантажів, втрачених унаслідок світової фінансово-економічної кризи» [27].

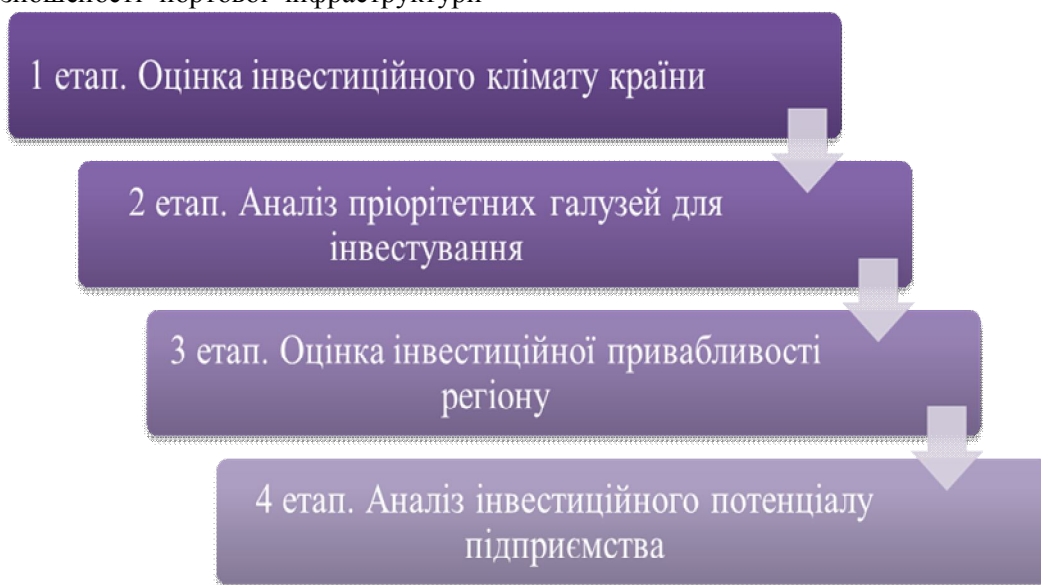

Рисунок. Етапи оцінки інвестиційної привабливості підприємства

Джерело: Складено авторами з використанням [3; 4; 8; 10; 18; 28]

Останнім часом, в ракурсі фактору підвищення інвестиційної привабливості українських морських портів, багато уваги приділяється питанню щодо зниження портових зборів. На сьогодні, портові збори в національній валюті одні з найдорожчих. «Портові збори за вхід судна дедвейтом 57 тис. т в Одеський морський порт, за даними Vagatag Group, перевищують \$92 тис., тоді як

візит такого ж судна в румунський порт Констанца становить \$31 тис.» [13].

Дисбаланс в розмірі портових зборів спостерігається також і серед окремих морських портів України, причому різниця часом становить в два рази. В цьому напрямку необхідно привести портові збори до конкурентного, економічно обґрунтованого рівня.

В свою чергу, не завжди зниження портових зборів веде за собою збільшення вантажопотоку. Крім того, на сьогоднішній день в Україні бізнес побудований таким чином: щоб заробляти гроші, портовий оператор повинен самостійно залучати вантажопотоки. Аналогічна думка висловлюється і Ноттебум Т. и Родріг Дж. (2012), які визнають, що оператори терміналів мають різний ступінь залучення до обробки вантажів і що бізнес-цикли та географічна орієнтація інвестиційних стратегій залежать від змін у світовій економічній географії [18].

З проблемою нестачі вантажів досить тривалий час стикаються практично всі морські порти України. Тому залучення вантажопотоків до українських портів – першочергове завдання, вирішувати яке можна за рахунок вантажів, які можуть привести з собою приватні стивідори і судноплавні компанії. Найкраще це завдання, на думку експертів, вирішиться при використанні концесії, довгострокової оренди цілісних майнових комплексів, повного продажу портів (як крайній захід) і більш м'яких угод партнерства – субконтрактів, франшиз.

Якщо ж всі вищевказані питання активно і успішно вирішуються в рамках існуючої структури власності і управління в порту, тоді підприємству вигідніше працювати з сервісної схемою і використовувати приватних стивідорів в тих випадках, якщо потреба у послугах вантажопереробки істотно перевищує можливості державного порту, тим самим порушуючи логістичний ланцюжок доставки вантажів. Однак, на жаль, в

Україні немає жодного державного порту, що цілком потрапляє в такі рамки, тому менеджерам доцільно звернутися до зарубіжного досвіду проведення портових реформ і на основі бенчмаркінгу виявити прийнятні для українських підприємств схеми перетворень і взаємодії державного і приватного капіталів.

За думкою Хіджунг Єйо «якщо морські порти є приватними, їх зобов'язання відрізняються від державних установ. Їхні можливості для фінансування та використання публічно наданих послуг обмежені. Основним зобов'язанням приватних портів є максимізація вартості зацікавлених сторін. Морські портові менеджери зберігають зобов'язання своїх власників» [20].

Пропозиції щодо підвищення інвестиційної привабливості морських торговельних портів (МТП) України достатньо складно реалізувати в умовах зовнішнього середовища, яке характеризується слабким рівнем державної підтримки, нестабільністю економічного, політичного, соціального характерів.

Найбільш реальними до впровадження є шляхи, які відображають внутрішні потреби безпосередньо самих підприємств даної галузі.

Враховуючи, що інвестиційна привабливість підприємства – це певна сукупність характеристик його виробничої, комерційної, фінансової, до деякої міри, управлінської діяльності й особливостей того або іншого інвестиційного клімату, за результатами якого свідчать про доцільність і необхідність здійснення інвестицій у нього [28].

Одним з напрямків підвищення інвестиційної привабливості МТП України є реорганізація маркетингової складової, а саме концентрація на розвитку саме пріоритетних вантажів, тим самим «звільняючись» від необхідності витрат на обробку вантажів, які стримують розвиток МТП і не дозволяють їм функціонувати у повній мірі.

Крім того, необхідно застосувати в області конкурентної переваги стратегію диференціації, яка полягає в тому, що компанія намагається зайняти унікальне положення в тій чи іншій індустрії, надаючи продукту такі характеристики, які будуть гідно оцінені великою кількістю покупців. Таких характеристик може бути один або декілька – головне, щоб вони були дійсно важливі для потенційних покупців. Це означає, що МТП необхідно запропонувати додаткові послуги або надавати пільги, що надасть їм переваги серед конкурентів. Системи та існуючі знижки, що діють у МТП України, не дають позитивних результатів у достатній мірі.

Ще одним напрямком є вибір стратегії лідерства у витратах, яка спрямована на досягнення конкурентних переваг внаслідок низьких витрат на деякі важливі елементи товару або послуги і відповідно більш низької собівартості в порівнянні з конкурентами.

Не дивлячись на нестабільну політичну та економічну ситуацію у країні, що негативно впливає на інвестиційну привабливість МТП України, для іноземних інвесторів існують наступні переваги здійснення інвестицій:

1 Географічне розташування морських портів України, що дозволяє приймати одночасно морські і річкові судна.

2. Наявність універсальних перевантажувальних комплексів з сучасною технологією переробки практично всієї номенклатури навалювальних, генеральних і наливних вантажів як відкритого, так і критого зберігання.

3. Значна пропускна здатність причальної лінії і складів.

4. Наявність великої кількості відкритих складських площ.

За напрямком перевезень переважає транзит, тому доцільним буде розвиток та рекомендація на ринку морських послуг саме з цієї позиції.

Виходячи з того, що морські торговельні порти є стратегічними об'єктами, мають великі резервні потужності та перспективи розвитку можна констатувати, що вони є привабливими об'єктами інвестування.

Залучення приватних інвесторів до процесу роздержавлення морських портів України, який повинен сприяти укріпленню державної політики модернізації і підвищенню конкурентоспроможності морського транспорту, є одним з напрямків реалізації Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 р, розробленої Кабінетом Міністрів України з метою комплексного розвитку галузі. Однак, прийняття рішення про ту чи іншу форми державно-приватного партнерства має базуватися на комплексному аналізі інвестиційної привабливості конкретного морського порту і його конкурентного становища на ринку. В результаті можна виявити потенціал і перспективні нап-

рямки для зростання порту, а також його слабкі сторони і проблемні ділянки, на підставі чого вибрати один з напрямів інвестування, який найбільше відповідає цілям і держави, і приватного партнера.

Висновки. В ході проведеного дослідження встановлено, що на сучасному етапі розвитку існують різноманітні підходи до оцінки інвестиційної привабливості підприємств, які допомагають їй визначити з різними рівнями деталізації. Згідно з порівняльним аналізом цих методик, враховуючи їх переваги та недоліки, запропоновані етапи оцінки інвестиційної привабливості підприємства. Перевагою такої оцінки є те, що вона відповідає принципу відкритості для подальшої комунікації. Проблема залишається в розрізі підвищення інвестицій у морські порти України. Одними з основних питань, що заважають росту інвестиційної привабливості є зношеність основних фондів морських портів, високі портові збори, нестача вантажів, нестабільна ситуація на ринку внаслідок довготривалої кризи. Крім того, існує ситуація, яка характеризується невідповідністю між законодавчої бази та темпами змін у морській галузі. Відсутність ефективного механізму законодавчого регулювання зводить

нанівець визначені переваги української середі, що суттєво знижує інвестиційну привабливість морських портів для інвесторів. Спираючись на проведені дослідження, авторами виявлені напрями підвищення інвестиційної привабливості українських морських торговельних портів, серед яких: вдосконалення нормативно-правової бази, направленої на інвестиційну привабливість для іноземних інвесторів; приведення портових зборів до конкурентного, економічно обгрунтованого рівня; розвиток державно-приватних відносин у сфері портового господарства; залучення вантажопотоків до українських портів за рахунок вантажів, які можуть привести з собою приватні стивідори і судноплавні компанії; реорганізація маркетингової складової з урахуванням концентрації на розвиток пріоритетних вантажів; використання стратегії диференціації та лідерства у витратах. На базі сформульованих напрямів запропоновано шляхи залучення інвестицій, характерних для України на сучасному етапі розвитку. Таким чином, впровадження даного механізму та його належне виконання дозволить підвищити стабільність інвестиційних процесів, залучити приватних інвесторів у морську галузь та знизити бюджетні витрати.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Балацький О.Ф. *Управління інвестиціями: Навч. посібник* / О.Ф. Балацький, О.М. Теліженко, М.О. Соколов. – Суми: Університет. книга, 2004. – 232 с.
2. Власюк Т.М. *Методика оцінки інвестиційної привабливості державних підприємств* / Т.М. Власюк // *Інвестиції: практика та досвід*. – 2005. – № 4. – С. 22-26.
3. Носова О.В. *Інвестиційна привабливість підприємств* / О.В. Носова //

- Стратегічні пріоритети.* – 2007. – № 1. – С. 120-126.
4. Федоренко І.К. Моделювання інвестиційної привабливості компаній методами факторного аналізу / І.К. Федоренко, В.Б. Рибалко // *Формування ринкових відносин в Україні.* – 2010. – № 10. – С. 89-93.
 5. Юхимчук С.В. Матрична модель оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств / С.В. Юхимчук, С.Д. Супрун // *Фінанси України.* – 2003. – № 1. – С. 3-12.
 6. Буднікова Ю.В. Методика оцінки інвестиційної привабливості підприємств [Електронний ресурс] / Ю.В. Буднікова // *Економічний аналіз.* – 2012. – Т. 11(2). – С. 67-70. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2012_11%282%29_13
 7. Донцов С.С. Оценка инвестиционной привлекательности предприятия посредством анализа надежности его ценных бумаг / С.С. Донцов // *Финансовый менеджмент.* – 2003. – № 3. – С. 78-84.
 8. Жихор О.Б. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства [Електронний ресурс] / О.Б. Жихор, А.І. Ковальова // *Financial and credit activity: problems of theory and practice.* – 2011. – Vol 2. – № 11. – Режим доступу: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/28925/25998>.
 9. Тиквій Н.В. Методичний підхід до оцінювання інвестиційної привабливості підприємства та визначення недоліків деяких методик оцінки інвестиційної привабливості [Електронний ресурс] / Н.В.Тиквій, О.М. Ковель. – 2012. – Режим доступу: <http://наука.kushnir.mk.ua/?p=30258>
 10. Брюховецька Н.Ю. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: визначення недоліків деяких існуючих методик [Електронний ресурс] / Н.Ю. Брюховецька, О.В. Хасанова // *Економіка промисловості.* – 2009. – № 1. – С. 110-117. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escopr_2009_1_17
 11. Щербатенко І.В. Виділення ключових принципів методики оцінки інвестиційної привабливості на основі аналізу існуючих методик [Електронний ресурс] / І.В. Щербатенко // *Економічний простір.* – 2013. – № 71. – С. 144-152. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/escpros_2013_71_17.pdf
 12. Черниш С.С. Огляд методик аналізу інвестиційної привабливості підприємства / С.С. Черниш // *Інноваційна економіка.* – 2013. – № 5. – С. 87-91.
 13. Демьянченко А.Г. Методика рейтинговой оценки инвестиционной привлекательности государственных морских портов Украины [Электронный ресурс] / А.Г. Демьянченко // *Економіка та держава.* – 2013. – № 11. – С. 11-15. – Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2013/4.pdf
 14. Горбаченко С.А. Перспективи залучення інвестицій у портове господарство України / С.А. Горбаченко // *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління.* – 2015. – Т. 14. – Вип. 2 (30). – С. 79-87.
 15. Титаренко Т.А. Как привлечь инвестиции в морские порты Украины

- [Электронный ресурс] / Т.А. Титаренко // Транспорт. – Режим доступа: <http://transport-journal.com/news/kak-pryblech-ynvestytsyyu-v-morskoye-porty-i-ukraynu>
16. Пантіна Т.А. Экономическая оценка и пути повышения инвестиционной привлекательности водного транспорта / Т.А. Пантіна, М.В. Сабайдаш // Журнал университета водных коммуникаций. – 2016. – № 3. – С. 69-77.
 17. Cheon S., Dowal D. and Song D. (2010), *Estimating impacts of institutional reforms on port efficiency changes: Ownership, corporate structure, and total factor productivity changes of world container ports*, *Transportation Research Part E*, 46, pp.546-561.
 18. Notteboom T. and Rodrigue J. (2012), *The corporate geography of global container terminal operators*, *Maritime Policy and Management*, 39 (3), p. 249-279.
 19. Notteboom T. (2002), *Consolidation and contestability in the European container handling industry*, *Maritime Policy and Management*, volume 29, no. 3, pp. 257-269.
 20. Heejung Yeo (2015) *Participation of Private Investors in Container Terminal Operation: Influence of Global Terminal Operators* // *The Asian Journal of Shipping and Logistics Volume 31, Issue 3, September 2015*, pp. 363-383.
 21. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: затв. наказом Агентством з питань запобігання банкрутству від 23.02.97р. №22 // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 1998. – № 7. – С. 18-28.
 22. Бланк И.А. *Инвестиционный менеджмент* / И.А. Бланк. – М.: Эльга-Н; Ника-Центр, 2001. – 448 с.
 23. Иванов А.П. *Инвестиционная привлекательность акций* / А.П. Иванов. – М.: Изд. центр «Акционер», 2002. – 192 с.
 24. Леонов Л.В. *Методика оценки инвестиционной привлекательности предприятий-исполнителей инвестиционных проектов* / Л.В. Леонов, Е.В. Беляев // *Современные наукоёмкие технологии*. – 2007. – № 1. – С. 60-67.
 25. Гвоздецька І.В. *Комплексне оцінювання інвестиційної привабливості промислових підприємств (на прикладі підприємств машинобудування): Автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04* / Ірина Василівна Гвоздецька. – Хмельницький, 2009. – 21 с.
 26. Скляр І.Д. *Рейтингова оцінка фінансового стану як складова оцінки інвестиційної привабливості підприємства* / І.Д. Скляр, Ю.М. Шкодкіна // *Механізм регулювання економіки*. – 2009. – № 2. – С. 249-253.
 27. Ширяєва Л.В. *До питання оновлення основних засобів підприємств портової діяльності [Електронний ресурс]* / Л.В. Ширяєва, С.В. Онешко, Е.А. Бордюгова // *Молодий вчений*. – 2017. – № 4 (44). – С. 794-799. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4/184.pdf>

28. Носова О.В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи // *Економіка і прогнозування*. – 2003. – № 3. – С. 119-137.

REFERENCES

1. Balatskyi, O.F., Telizhenko, O.M. & Sokolov, M.O. (2004). *Upravlinnia investytsiiami [Investment Management]*. Universytetska knyha, 232 [in Ukrainian].
2. Vlasiuk, T.M. (2005). *Metodyka otsinky investytsiinoi pryvablyvosti derzhavnykh pidpriemstv [Methodology for assessing the investment attractiveness of state-owned enterprises]*, Part 4, 22-26 [in Ukrainian].
3. Nosova, O.V. (2007) *Investytsiina pryvablyvist pidpriemstv [Investment attractiveness of enterprises]*, Part 1, 120-126 [in Ukrainian].
4. Fedorenko, I.K. & Rybalko, V.B. (2010). *Modeliuvannia investytsiinoi pryvablyvosti kompanii metodamy faktornoho analizu [Modeling of investment attractiveness of companies by factor analysis methods]*, Part 10, 89-93 [in Ukrainian].
5. Yukhymchuk, S.V. & Suprun, S.D. (2003) *Matrychna model otsinky investytsiinoi pryvablyvosti promyslovykh pidpriemstv [Matrix model of investment attractiveness of industrial enterprises]*, Part 1, 3-12 [in Ukrainian].
6. Budnikova, Y.V. (2012). *Metodyka otsinky investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstv [Methodology for assessing the investment attractiveness of enterprises]*, Part 11(2), 67-70. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecan_2012_11%282%29_13 [in Ukrainian].
7. Dontsov, S.S. (2003). *Otsenka ynvestytsyonnoi pryvlekatelnosti predpriyatiya posredstvom analiza nadezhnosti eho tsennykh bumah [Estimation of investment attractiveness of an enterprise by means of analysis of reliability of its securities]*, Part 3, pp. 78-84 [in Russian].
8. Zhykhor, O.B. & Kovalova, A.I. (2011). *Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva [Estimation of investment attractiveness of the enterprise]*, Vol 2, No 11. Retrieved from: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/28925/25998> [in Ukrainian].
9. Tykvii N.V. & Kovel O.M. (2012) *Metodychnyi pidkhid do otsiniuvannia investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva ta vyznachennia nedolikhv deiakyykh metodyk otsinky investytsiinoi pryvablyvosti [Methodical approach to the estimation of investment attractiveness of an enterprise and the definition of deficiencies of certain methods of investment attractiveness estimation]*. Retrieved from: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=30258> [in Ukrainian].
10. Briukhovetska, N.I. & Khasanova, O.V. (2009) *Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva: vyznachennia nedolikhv deiakyykh isnuuychykh [Estimation of investment attractiveness of an enterprise: definition of shortcomings of some existing techniques]*. *Ekonomika promyslovosti [Economy*

- of industry], No 1, 110-117. Retrieved from: http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/2864/st_44_15.pdf?sequence=1 [in Ukrainian].
11. Sherbatenko, I.V. (2013). *Vidilennya klyuchovih principiv metodiki ocinki investicijnoyi privablivosti na osnovi analizu isnyuchih metodik* [Isolation of key principles of the methodology of investment attractiveness assessment on the basis of analysis of existing methods], No 71, 144-152. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecpros_2013_71_17.pdf [in Ukrainian].
 12. Chernish, S.S. (2013). *Oglyad metodik analizu investicijnoyi privablivosti pidpriemstva* [An overview of the methods of analysis of investment attractiveness of the enterprise], No 5, 87-91 [in Ukrainian].
 13. Demyanchenko, A.G. (2013) *Metodika rejtingovoj ocnki investicionnoj privilekatelnosti gosudarstvennyh morskikh portov Ukrainy* [The methodology of the rating appraisal of the investment attractiveness of the state seaports of Ukraine], No 11, 11-15. Retrieved from: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2013/4.pdf [in Ukrainian].
 14. Gorbachenko, S.A. (2015). *Perspektivi zaluchennya investicij u portove gospodarstvo Ukrayini* [Prospects of attraction of investments in the port economy of Ukraine], Part 14, Vip. 2 (30), 79-87 [in Ukrainian].
 15. Titarenko T.A. *Kak privilech investicii v morskije porty Ukrainy* [How to attract investments in seaports of Ukraine]. Retrieved from: <http://transport-journal.com/news/kak-pryvlch-ynvestytsyy-v-morskyye-portyi-ukrayni> [in Russian].
 16. Pantina T.A. & Sabajdash M.V. (2016) *Ekonomicheskaya ocenka i puti povysheniya investicionnoj privilekatelnosti vodnogo transporta* [Economic assessment and ways to increase the investment attractiveness of water transport], No 3, 69-77 [in Russian].
 17. Cheon, S., Dowal, D. & Song, D. (2010), *Estimating impacts of institutional reforms on port efficiency changes: Ownership, corporate structure, and total factor productivity changes of world container ports*, *Transportation Research Part E*, 46, 546-561 [in English].
 18. Notteboom, T. & Rodrigue, J. (2012), *The corporate geography of global container terminal operators*, *Maritime Policy and Management*, 39 (3), pp. 249-279 [in English].
 19. Notteboom, T. (2002), *Consolidation and contestability in the European container handling industry*, *Maritime Policy and Management*, volume 29, No. 3, 257-269 [in English].
 20. Heejung, Yeo (2015). *Participation of Private Investors in Container Terminal Operation: Influence of Global Terminal Operators* // *The Asian Journal of Shipping and Logistics* Volume 31, Issue 3, September 2015, 363-383 [in English].
 21. *Derzhavnyi informatsiyni biuleten pro pryvatyzatsiiu* (1998). *Metodyka intehralnoi otsinky investytsiinoi pryvabylosti pidpriemstv ta orhanizatsii*

- [Methodology of the integrated assessment of investment attractiveness of enterprises and organizations]*, No 22, 18-28 [in Ukraine].
22. Blank, I.A. (2001). *Investicionnyj menedzhment [Investment Management]*. M.: El`ga-N; Ny`ka-Centr [in Russian].
23. Ivanov A.P. (2002). *Investicionnaya privlekatelnost akcij [Investment attractiveness of shares]*. M.: Y`zd. centr «Akcy`oner» [in Russian].
24. Leonov L.V. and Beliaev E.V. (2007). *Metodika otsenki investitsionnoy privlekatelnosti predpriyatiy-ispolniteley investitsionnyih proektov [Methodology of investment attractiveness evaluation of investment projects executors]*, No 1, pp. 60-67 [in Russian].
25. Hvozdetska I.V. (2009). *Kompleksne otsiniuvannia investytsiinoi pryvablyvosti promyslovykh pidpriemstv [Comprehensive assessment of investment attractiveness of industrial enterprises (for example, enterprises of mechanical engineering)]* [in Ukrainian].
26. Skliar, I.D. & Shkodkina, Y.M. (2009). *Reitynhova otsinka finansovoho stanu yak skladova otsinky investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstva [Rating estimation of financial condition as a component of estimation of investment attractiveness of enterprise]*, No 2, 249-253 [in Ukrainian].
27. Shyriaieva, L.V., Oneshko, S.V. & Bordiuhova, E.A. (2017). *Do pytannia onovlennia osnovnykh zasobiv pidpriemstv portovoi diialnosti [On the issue of updating fixed assets of enterprises of port activity]*, No 4 (44), 794-799 Retrieved from: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4/184.pdf> [in Ukrainian].
28. Nosova O.V. (2003). *Otsinka investytsiinoi pryvablyvosti Ukrainy: osnovni pidkhody [Estimation of investment attractiveness of Ukraine: main approaches, Ekonomika i prohnozuvannia [Economy and Forecasting]*, No 3, 119-137 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.10.2018

Посилання на статтю: Ширяєва Л.В. Підхід до оцінки ефективності використання оборотних активів підприємств портової діяльності / Л.В. Ширяєва, С.В. Онешко, О.І. Літвіненко // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті: Зб. наук. праць. – 2018. – № 3 (64). – С. 36-53. DOI: 10.31375/2226-1915-2018-3-36-53.

Reference a JournalArticle: Zhikhareva V.V., Oneshko S.V. & Husakovska I.V. (2018). Approach to estimation of current assets efficiency for the enterprises of the port activity. Development of management and entrepreneurship methods on transport, 36-53. DOI: 10.31375/2226-1915-2018-3-17-131.